

Woord van de dag
Omgekeerdevlaggenland
vandaag 5

Darkweb Honderden opgepakt in drugsonderzoek

Bij een internationale operatie zijn in totaal 288 mensen aangehouden die betrokken waren bij het kopen en verkopen van drugs op het darkweb, een afgeschermd deel van internet, meldt Europol. In Nederland zijn tien mensen

opgepakt. De actie vloeide voort uit het offline halen van Monopoly Market, in december 2021. Er is meer dan 50 miljoen euro in beslag genomen, samen met honderden kilo's drugs en meer dan 110 vuurwapens. ANP

Herdenking interview • Kinderen van verzetsmensen voelen zich vergeten in het themajaar 'Leven met oorlog', zegt Minka Kaszó. 'Wij dragen de tranen van onze sterke ouders die niet konden huilen.'

'Onze ouders waren helden, maar niet altijd voor ons'

Minka Kaszó, secretaris van de vereniging Kinderen van Verzetsdeelnemers 1940-1945.
FOTO PHIL NIJHUIS

Rianne Oosterom
redactie binnenland

Kinderen van verzetsstrijders worden over het hoofd gezien in het publieke debat over de sporen die de Tweede Wereldoorlog heeft nagelaten. Dat zegt Minka Kaszó (79), secretaris van de vereniging Kinderen van Verzetsdeelnemers 1940-1945. "Als kinderen hebben wij altijd te horen gekregen: maar jullie kunnen toch trots zijn op je ouders?"

Terwijl, zegt Kaszó, verzetsmensen trauma's opliepen, in concentratiekampen zaten of veel stress ervoeren tijdens gevaarlijk verzetswerk. Dit heeft onherroepelijk het leven van hun kinderen beïnvloed. "De verzetsmensen die in kampen zaten kwamen psychisch beschadigd terug en hebben nooit hulp gekregen."

Kaszó heeft voorbeelden te over, vanuit de vereniging met zo'n 260 leden. Van huiselijk geweld als uitlaatklep voor een onverwerkt oorlogsverleden tot als kind nooit mogen zeuren 'want je moet flink zijn, want dat waren wij ook'. En dan de *survivors guilt* en het verdriet dat veel verzetsmensen stilletjes meedroegen. "Ik heb weleens gezegd: wij dragen de tranen, de tranen van onze

sterke ouders die nooit konden huilen."

Nu het jaarthema van het 4 en 5 mei-comité 'Leven met oorlog' is, wil Kaszó expliciet aandacht vragen voor de sporen die de oorlog naliet op kinderen van verzetsmensen. Tijdens de lancering van dit thema, in het Oranjehotel, hadden verzetskinderen geen plek in het programma. Dat stoorde haar. "Wij worden meestal over het hoofd gezien."

Kaszó: "In het publieke debat hoor je: de eerste generatie is dood, en dan hop, komt de jeugd aan het woord. En dan denk ik: waar zijn wij? Wij zijn er nog! Veel van ons zijn voor of in de oorlog geboren, te lang is gedacht dat wij als kleine kinderen niets gemerkt hebben van de spanningen die onze ouders ervoeren."

Gepensioneerd psychiater Martin Willems heeft zich zijn leven lang ingezet voor goede zorg voor verzetsmensen en hun kinderen. Hij herkent wat Kaszó zegt. "Lang werd gedacht: in de baarmoeder zitten kinderen veilig. Dat blijkt de laatste 30 jaar notoire onzin. Spanningen van de moeder tijdens de zwangerschap hebben juist flinke gevolgen."

Zelf werd Kaszó geboren in 1943 vanuit een verzetsromance die na de

oorlog geen stand hield. Contact met haar vader had ze amper gedurende haar leven. Haar moeder hielp onderduikers, vervoerde geld voor Walra-

Ook in de derde generatie golft de oorlog na

Dat de oorlog in veel mensenlevens nog steeds een rol speelt, blijkt wel uit de **persoonlijke verhalen** die verteld worden in de vijfdelige documentaireserie *Leven met oorlog*. Met zeven uiteenlopende verhalen van **kleinkinderen van vermoorde Joden, verzetsmensen, Knil-militairen en communisten** worden de sporen van oorlog in kaart gebracht.

De serie is een initiatief van ARQ Kenniscentrum voor Oorlog, Vervolging en Geweld, in samenwerking met de vijf herinneringscentra die Nederland telt, zoals Kamp Amersfoort en het Oranjehotel. **In die musea zijn de korte documentaires te zien**, evenals via de website [ia www.tweedewereldoorlog.nl](http://www.tweedewereldoorlog.nl).

van Hall, de bekende 'bankier van het verzet' en heeft samengewerkt met Hannie Schaft, zegt ze.

Over de moeilijke dingen van het verzetswerk praten deed ze niet. Kaszó: "Veel verzetsmensen wilden, net als mijn moeder, niet dat hun kinderen last hadden van de oorlog en zwenen erover. Maar door te zwijgen creëer je een groot geheim waar kinderen soms meer door beschadigd worden dan dat wanneer je wel iets had verteld." Bij Kaszó werd later een posttraumatische stressstoornis vastgesteld, met een connectie naar die eerste oorlogsjaren.

Vlak na de oorlog heerste er een zwijgcultuur als het ging om trauma's: het land moest opgebouwd worden, er was geen tijd om stil te staan. In de jaren zestig en zeventig kwam er mondjesmaat aandacht voor de psychische gevolgen. In de jaren tachtig kwam ook de tweede generatie in beeld en ontstond het begrip 'transgenerationale traumatisering.'

Opvallend genoeg werden verzetskinderen ook al genoemd in het eerste, grote onderzoek naar oorlogstrauma's in Nederland, onder leiding van huisarts B.S. Polak in 1988. Kinderen van verzetsmensen hadden volgens het onderzoek last van aller-

lei klachten zoals nervositeit, overmatig medicijn- en alcoholgebruik en overspannenheid.

Volgens het rapport waren verzetsouders nogal eens 'emotioneel onbereikbaar' voor hun kinderen en ontkenen ze de overdracht van hun trauma's op hun kinderen. 'Zo ontstaan er bij het kind niet alleen gevoelens van onzekerheid ten opzichte van hun ouders maar ook het basisvertrouwen in hun ouders en zichzelf wordt hierdoor aangetast', aldus de commissie.

Psychiater Willems zag in zijn behandeling van verzetskinderen vaak 'rolomdraaiing': "De kinderen wisten dat hun ouders iets vreselijks mee hadden gemaakt en wilden die ellende repareren. Ze gingen niet tegen hun ouders in. Als je dat lang genoeg volhoudt, gaat het in je karakter zitten. Je gaat voor je ouders zorgen, en kan moeilijker voor jezelf zorgen."

Kaszó ziet dat alles terug bij de leden van haar vereniging. Veel van de leden verhouden zich op een dubbele manier tot hun ouders. "Ze zijn helden geweest, maar niet altijd voor ons. Het is een heel proces om dat dualisme te laten bestaan. We zijn trots op onze ouders, ook al hebben ze ons soms geslagen."